

Χρήστος Βλ. Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Περί της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και του περιθωρίου των τραπεζικών επιτοκίων

Η πρόσφατη δημοσιοποίηση της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τίτλο “*Differences in MFI interest rates across euro area countries*” ανατροφοδότησε στη χώρα μας τη συζήτηση, μεταξύ άλλων, αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και το περιθώριο των τραπεζικών επιτοκίων. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένες κρίσιμες επισημάνσεις:

(α) Από το 2001, οπότε και υπάρχουν επαρκή στατιστικά στοιχεία, ο συνολικός αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ΕΕ-25 μειώθηκε το 2004 στα 8.374 από 9.363 το 2001, δηλαδή κατά 10,5%. Στη χώρα μας παρατηρήθηκε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα αντίθετη τάση με σχεδόν αμετάβλητη την κατάσταση (από 61 πιστωτικά ιδρύματα το 2001 σε 62 το 2004 και 61 το 2005). Τα τραπεζικά συστήματα πολλών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεχίζουν να χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστό συγκέντρωσης. Με βάση το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών σε κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ-25 προκύπτει για το έτος 2004 ένας μέσος όρος συγκέντρωσης 40,2% σε όρους ενεργητικού. Το αντίστοιχο ποσοστό το 2001 ήταν 37,8% υποδηλώνοντας μια τάση συγκέντρωσης την τελευταία πενταετία.

Στην περίπτωση της Ελλάδας το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2005 σε 65,6% σε όρους ενεργητικού, 66,1% στις χορηγήσεις και 65,5% στις καταθέσεις (έναντι 66%, 68,7% και 71,3% αντίστοιχα το 2001) εμφανίζοντας, σε αντίθεση με την πανευρωπαϊκή εξέλιξη, μια ελαφρά τάση αποκέντρωσης για το ίδιο χρονικό διάστημα. Αν και ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος με βάση το ενεργητικό είναι σημαντικά υψηλότερος του μέσου όρου της ΕΕ-25, ωστόσο παραμένει αισθητά χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης των τραπεζικών συστημάτων άλλων (συγκρίσιμων) κρατών-μελών της ΕΕ-12, όπως η Ολλανδία (84%), το Βέλγιο (84,3%) και η Φινλανδία (82,7%). Αντίθετα, η συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος είναι αισθητά μικρότερη, κυμαινόμενη μεταξύ 22% και 34,5% βάσει του ενεργητικού των πέντε μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων, μόνο σε εθνικές αγορές που είτε λειτουργούν ως διεθνή χρηματοοικονομικά κέντρα (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο και Λουξεμβούργο) είτε χαρακτηρίζονται από σημαντικά μερίδια αγοράς των συνεταιριστικών και αποταμιευτικών τραπεζών (π.χ. Γερμανία, Αυστρία και Ιταλία), κάτι που δεν ισχύει στη χώρα μας.

(β) Με βάση τα πρόσφατα στοιχεία από τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, καθώς η Ελληνική Ένωση Τραπεζών δεν συλλέγει στοιχεία αναφορικά με το περιθώριο των τραπεζικών επιτοκίων και το ύψος των προμηθειών, προκύπτουν τα ακόλουθα ενδιαφέροντα στοιχεία:

- Η τάση αποκλιμάκωσης των ονομαστικών τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού, σε όλους τους επιμέρους τομείς χρηματοδότησης των νοικοκυριών (στεγαστική και καταναλωτική πίστη) ανάμεσα στην Ελλάδα (από 0,33%

έως 2,9%) και το μέσο όρο των υπόλοιπων χωρών-μελών της ευρωζώνης (από 0,45% έως 1%), είναι υψηλότερη κατά την τελευταία τριετία.

- Τα ονομαστικά επιτόκια των τραπεζικών δανείων προς ιδιώτες και επιχειρήσεις μέσα στην ευρωζώνη συνεχίζουν να διαφέρουν μεταξύ των κρατών-μελών της εξαιτίας εξωγενών και ενδογενών παραγόντων.
- Οι εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες εξακολουθούν ακόμα να είναι αυτές που προσφέρουν, ειδικά προς τους ιδιώτες, τα πρώτα ή δεύτερα υψηλότερα ονομαστικά επιτόκια τραπεζικών καταθέσεων μεταξύ όλων των κρατών-μελών της ευρωζώνης και για όλες τις χρονικές διάρκειες.

Η απόκλιση των ελληνικών επιτοκίων σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης δικαιολογείται με βάση πολλούς παράγοντες, όπως η σχετικά χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα της χώρας, το επίπεδο του πληθωρισμού (που είναι από τα υψηλότερα στην ευρωζώνη), το σχετικά πιο αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών στην Ελλάδα, οι συνθήκες ζήτησης και προσφοράς στην ελληνική τραπεζική αγορά που είναι διαφορετικές στους επιμέρους τομείς δανειακής δραστηριότητας, το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές (λόγω ιδίως μικρότερου μεγέθους, και ορισμένες εξ αυτών λόγω παλαιών μη εξυπηρετούμενων δανείων), και οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της χώρας, που υποχρεώνουν τις τράπεζες να διατηρούν δίκτυο σε απομακρυσμένα σημεία του νησιωτικού συμπλέγματος της χώρας μας, προκειμένου να στηρίζουν την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας.

Το επιχείρημα ότι οι εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες εξασφαλίζουν υπερκέρδη και σημειώνουν άλματα κερδοφορίας εξαιτίας των υψηλών επιτοκίων και προμηθειών έναντι των καταναλωτών/πελατών τους έρχεται να αμφισβητήσει πρόσφατη μελέτη της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της οποίας ο μέσος όρος της προ φόρων κερδοφορίας των τραπεζών που είναι εγκατεστημένες στην Ευρωπαϊκή Ένωση από δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής, για το έτος 2004, κυμαινόταν στο 29% (σε σχέση με το συνολικό τζίρο από αυτού του τύπου τις δραστηριότητες), ενώ το ποσοστό αυτό στη χώρα μας ήταν μόλις 22%.

Κατά συνέπεια, η παρατηρούμενη τα τελευταία χρόνια κερδοφορία των εγκατεστημένων στη χώρα μας πιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αναζητηθεί σε άλλους παράγοντες, όπως:

- η εκρηκτική αύξηση της ζήτησης δανειακών κεφαλαίων από τα νοικοκυριά,
- η δραστική μείωση του λειτουργικού κόστους,
- τα κέρδη από πωλήσεις συμμετοχών,
- τα αυξημένα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα λόγω των ευνοϊκών συνθηκών στις διεθνείς και εγχώριες αγορές, και
- η επέκταση της δραστηριότητας σε αγορές άλλων χωρών με στόχο την εκμετάλλευση οικονομικών κλίμακας και φάσματος.